

نظام فنی و اجرایی کشور

جمهوری اسلامی ایران
سازمان برنامه و بودجه کشور

مجموعه قوانین و مقررات پُر کاربرد در حوزه نظام فنی و اجرایی در شرایط حوادث قهری (فورس ماژور)

نشریه شماره ۸۹۰
ویرایش اول

تاریخ گزارش: ۱۴۰۵/۰۲/۲۱

بهار ۱۴۰۵

فهرست عناوین

پیشگفتار	۱
مقدمه	۲
۱. ظرفیت‌های قانونی نظام فنی‌و اجرایی قبل از انعقاد قرارداد در شرایط حوادث قهری	۴
(۱-۱) ظرفیت‌های قانونی در مرحله پیدایش	۴
(۲-۱) ظرفیت‌های قانونی در مرحله ارجاع کار	۴
۲. ظرفیت‌های قانونی نظام فنی‌و اجرایی برای قراردادهای منعقدشده در شرایط حوادث قهری	۴
(۱-۲) ظرفیت‌های قانونی در خصوص خدمات پیمانکاری	۴
(۲-۲) ظرفیت‌های قانونی در خصوص خدمات مشاوره	۱۱
۳. ظرفیت‌های قانونی عمومی	۱۳

پیشگفتار

به همت گر گره از کار خَلقی بگشایی جهان را داده‌ای معنی خوبی و خدایی
پیتر دراکر بر این باور است که "برای رقابتی ماندن و حتی بقاء؛ می‌بایست سازمان‌ها ماهیت خود را به سازمان‌های
دانش‌پایه تبدیل کنند" و از سوی دیگر ایجاد و رواج نوآوری و خلاقیت در سرمایه انسانی سازمان؛ سازمان را
مجموعه‌ای یادگیرنده، زاینده، بالنده و متعالی می‌سازد. امور نظام فنی‌و اجرایی در سازمان برنامه‌بودجه کشور
تلاش دارد که علاوه بر انجام ماموریت و وظایف ذاتی و انجام اقدامات متداول روزانه تا سالانه خود؛ یادگیری و
نوآوری را سرلوحه امورات خویش قرار دهد و اقدامات تحول‌آفرین ناظر بر حل مسائل در حوزه نظام فنی‌و اجرایی
و در راستای سند نظام فنی‌و اجرایی یکپارچه کشور را تعریف و اجرا نماید.

از سوانح طبیعی و غیرمترقبه تا بحران‌های اقتصادی و جنگ می‌توانند اجرای دقیق تعهدات قراردادی بین عوامل
اجرایی را ناممکن سازند. با مواجه شدن کشور در شرایط جنگی ۱۲ روزه و جنگ رمضان در اوایل و اواخر سال
۱۴۰۴ شرایط پیش‌بینی نشده‌ای حادث گردید که خارج از اراده عوامل اجرایی پروژه‌ها در این شرایط بود و این
یکی از **مسائل و چالش‌های اصلی** برای اجرای تعهدات مطرح گردید. در همین راستا و با توجه به تعدد قوانین
و مقررات و گاهاً پراکندگی آئین‌نامه‌ها و بخشنامه‌های مرتبط با شرایط قهری و نیز کثرت استعلام‌های دستگاه‌های
اجرایی و مشاوران و پیمانکاران؛ در این امور **ایده‌ی جمع‌آوری**، دسته‌بندی و تدوین مجموعه حاضر مطرح و
اجرایی گردید. هدف از تدوین این نشریه، ایجاد یک مجموعه به‌عنوان مرجع متمرکز و کاربردی است تا تمام
ذی‌نفعان بتوانند با سهولت بیشتر از ضوابط و مقررات مربوط به شرایط قهری مطلع شوند. بدیهی است این
گردآوری به‌منزله وضع مقررات جدید نبوده و ممکن است نواقص و کمبودهایی نیز داشته‌باشد. از استفاده‌کنندگان
درخواست می‌شود، پیشنهادهای اصلاحی و تکمیلی خود را برای بهبود این نشریه به امور نظام فنی‌و اجرایی ارسال
فرمایند. در پایان از همه همکاران گرامی خود در امور نظام فنی‌و اجرایی که در تهیه و تدوین این مجموعه اهتمام
و تلاش نموده‌اند، صمیمانه تشکر و قدردانی دارم.

سعید وکیلی

رئیس امور نظام فنی‌و اجرایی

مقدمه

این مجموعه با هدف کمک به عوامل اجرایی نظام فنی و اجرایی کشور در شناسایی و یافتن مسیرهای قانونی برای پیشبرد پروژه‌های عمرانی و تسریع در تصمیم‌گیری در زمان حوادث قهری تدوین شده و سعی گردیده مجموعه‌ای از قوانین، مقررات و ضوابط در حوزه نظام فنی و اجرایی کشور به عنوان راهنما برای عوامل نظام فنی و اجرایی پروژه‌ها (کارفرما، پیمانکار و مهندس مشاور) گردآوری شود.

به موارد جنگ اعم از اعلام شده یا نشده، انقلاب‌ها و اعتصاب‌های عمومی، شیوع بیماری‌های واگیردار، زلزله، سیل و طغیان‌های غیرعادی، آتش‌سوزی‌های دامنه‌دار و مهار نشدنی، طوفان و حوادث مشابه خارج از کنترل، حوادث قهری گفته می‌شود؛ در قوانین، مقررات و ضوابط موجود در کشور تدابیر و تسهیلاتی برای وقوع حوادث قهری با عباراتی نظیر «حوادث قهری»، «شرایط فورس ماژور^۱»، «شرایط اضطراری»، «شرایط تنگنا^۲» و «حوادث غیرمترقبه» اندیشیده شده است.

ظرفیت‌های قانونی موجود در زمان قبل از انعقاد قرارداد در مراحل پیدایش و ارجاع کار به صورت جداگانه و در خصوص قراردادهای منعقدشده در دو گروه خدمات مشاوره و پیمانکاری دسته‌بندی شده‌اند. هم‌چنین ظرفیت‌های قانونی عمومی مشمول در مراحل عمر پروژه و در خصوص خدمات مشاوره و پیمانکاری به صورت جداگانه آمده است.

در مواد (۲۲۷) و (۲۲۹) قانون مدنی، نحوه انجام تعهدات و خسارت در این شرایط به صورت عمومی تبیین شده است. در ماده (۲۲۷) این قانون آمده است که "متخلف از انجام تعهد، وقتی محکوم به تادیه خسارت می‌شود که نتواند ثابت نماید که عدم انجام به واسطه علت خارجی بوده است که نمی‌توان مربوط به او نمود." هم‌چنین مطابق با ماده (۲۲۹) این قانون، "اگر متعهد به واسطه حادثه که دفع آن خارج از حیطه اقتدار او است نتواند از عهده تعهد خود برآید محکوم به تادیه خسارت نخواهد بود."

از سوی دیگر به منظور ارتقای توانمندی جامعه در امور پیش‌بینی و پیشگیری، کاهش خطر و آسیب پذیری، پاسخ مؤثر در برابر مخاطرات طبیعی، حوادث و بحران‌ها، تأمین ایمنی، تقویت تاب‌آوری با ایجاد مدیریت یکپارچه در امر سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، ایجاد هماهنگی و انسجام در زمینه‌های اجرایی و پژوهشی، اطلاع‌رسانی متمرکز، ساماندهی و بازسازی مناطق آسیب‌دیده و نظارت دقیق بر فعالیت دستگاه‌های ذی‌ربط در حوزه حوادث و سوانح و کمک به توسعه پایدار برای مدیریت بحران کشور احکامی در قانون مدیریت بحران کشور، مصوب ۱۳۹۸ وضع شده است. در این قانون موارد مربوط به مدیریت بحران با مفهوم از هم گسیختگی جدی عملکرد یک جامعه که ناشی از وقوع مخاطره (به جز موارد نظامی - امنیتی و اجتماعی) است و منجر به خسارات و اثرات منفی گسترده انسانی، اقتصادی یا زیست‌محیطی می‌شود، تبیین شده است و در خصوص قراردادهای مشمول نظام فنی و اجرایی حکمی وضع نگردیده است. با ذکر این نکته که قوانین و مقررات و احکام مربوط به مدیریت بحران و پدافند غیرعامل در جای خود جاری و ساری بوده و این مجموعه به آنها نپرداخته و صرفاً به قوانین، مقررات و بخشنامه‌هایی که در حوزه نظام فنی و اجرایی در شرایط قهری وضع و ابلاغ شده اشاره دارد.

همچنین در این حوزه، ضوابط فنی برای ارزیابی خسارات و ارزیابی ایمنی ساختمان‌ها توسط سازمان برنامه و بودجه کشور ابلاغ شده است که عناوین برخی از مهم‌ترین این ضوابط به شرح زیر می‌باشد:

۱- گزارش ارزیابی نیازهای بازسازی و بازتوانی پس از بلایای طبیعی (PDNA) - ضابطه شماره ۷۹۸- سال ۱۳۹۸

¹ Force Majeure

² Hardship

۲- دستورالعمل ارزیابی لرزه ای سریع ساختمان های موجود- ضابطه شماره ۳۶۴- سال ۱۳۸۷

۳- راهنمای ارزیابی ایمنی ساختمان ها پس از زلزله- ضابطه شماره ۸۳۲- سال ۱۳۹۹

۴- دستورالعمل مدیریت آوار- ضابطه شماره ۹۳۰- سال ۱۴۰۴

۵- راهنمای ارزیابی ریسک سوانح طبیعی- ضابطه شماره ۹۱۳- سال ۱۴۰۵

این مجموعه مطابق با بند "۳۰" ماده (۱) سند نظام فنی و اجرایی یکپارچه کشور در قالب نشریه منتشر می شود. این ویرایش از مجموعه تدوین شده؛ ویرایش اول بوده و ویرایش های بعدی با بازخوردهای حاصله از جامعه فنی و مهندسی و صاحب نظران کشور کامل خواهد شد. با استناد به قوانین؛ سازمان برنامه و بودجه کشور، تنها مرجع تفسیر مفاد ضوابط ابلاغی خود بوده و از تفسیر مفاد ابلاغی سایر مراجع قانونی معذور است.

۱. ظرفیت‌های قانونی نظام فنی‌و اجرایی قبل از انعقاد قرارداد در شرایط حوادث قهری

- (۱-۱) ظرفیت‌های قانونی در مرحله پیدایش
- ماده (۱۶) "دستورالعمل اجرایی ماده (۲۳) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)"، شماره ۷۳۶۴۵ مورخ ۱۴۰۰/۲/۲۱ سازمان برنامه‌و بودجه کشور:
- طرح‌هایی با عناوین «مطالعات»، «تعمیر، نگهداری و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات و ساختمان»، «مقاوم‌سازی و بازسازی خسارت‌های ناشی از حوادث غیرمترقبه»، «بازسازی و تعمیرات اساسی در دوران بهره‌برداری»، «طرح‌های تدوین طرح جامع» و «طرح‌های محرمانه و بخش دفاع» نیاز به اخذ مجوز ماده (۲۳) قانون ندارند.
- (۲-۱) ظرفیت‌های قانونی در مرحله ارجاع کار
- جزء "۳" بند (ب) ماده (۲۴) "قانون برگزاری مناقصات"، مصوب ۱۳۸۳:
- با استناد به جزء "۳" بند "ب" ماده (۲۴)، در پیشامدهای غیرمترعارف نظیر جنگ، زلزله، سیل و مانند آن‌ها، مناقصه لغو می‌شود.^۳
- جزء "۵" بند "ث" ماده (۱۶) «آیین‌نامه خرید خدمات مشاوره» مصوبه شماره ۱۹۳۵۴۲/ت/۴۲۹۸۶ ک مورخ ۱۳۸۸/۱۰/۱ هیئت وزیران:
- با استناد به جزء "۵" بند "ث" ماده (۱۶) آیین‌نامه خرید خدمات مشاوره، استفاده از روش تک‌گزینه‌ای در صورت بروز حوادث قهری (شرایط فورس ماژور)، مجاز است.

۲. ظرفیت‌های قانونی نظام فنی‌و اجرایی برای قراردادهای منعقدشده در شرایط حوادث قهری

- (۱-۲) ظرفیت‌های قانونی در خصوص خدمات پیمانکاری
- ماده (۴۳) "شرایط عمومی پیمان (نشریه ۴۳۱۱)"، شماره ۵۴/۸۴۳-۱۰۲/۱۰۸۸-۱۳۷۸/۳/۳ سازمان برنامه‌و بودجه کشور:
- ماده ۴۳- بروز حوادث قهری: جنگ، اعم از اعلام شده یا نشده، انقلاب‌ها و اعتصاب‌های عمومی، شیوع بیماری‌های واگیردار، زلزله، سیل و طغیان‌های غیرعادی، آتش‌سوزی‌های ادامه‌دار و مهارنشده، طوفان و حوادث مشابه خارج از کنترل دو طرف پیمان که در منطقه اجرای کار وقوع یابد و ادامه کار را برای پیمانکار ناممکن سازد، جزء حوادث قهری به شمار می‌رود و در صورت بروز آن‌ها، به ترتیب زیر عمل می‌شود. در صورت بروز حوادث قهری، هیچ‌یک از دو طرف، مسئول خسارت‌های واردشده به طرف دیگر در این حوادث نیست.
- الف) پیمانکار موظف است حداکثر کوشش خود را برای حفاظت از کارهای اجرا شده که در وضعیت قهری رها کردن آن‌ها منجر به زیان جدی می‌شود و انتقال مصالح و تجهیزات پای کار به محل‌های مطمئن و ایمن به کار برد. کارفرما نیز باید تمام امکانات موجود خود را در محل، در حد امکان، برای تسریع در این امر، در اختیار پیمانکار قرار دهد.

^۳ با استناد به بند "ز" ماده (۶) قانون برگزاری مناقصات، تصمیم‌گیری راجع به تجدید یا لغو مناقصه از وظایف کمیسیون مناقصه است.

ب) در مورد خسارت‌های وارد شده به کارهای موضوع پیمان، تاسیسات و ساختمان‌های موقت، ماشین‌آلات و ابزار و وسایل پیمانکار، به شرح زیر عمل می‌شود:

۱) هرگاه خسارت‌های وارد شده به کارهای موضوع پیمان، مشمول بیمه موضوع بند "ج" ماده (۲۱) این بخشنامه باشد، برای جبران آن طبق همان ماده اقدام می‌شود.

۲) اگر خسارت‌های وارد شده به کارهای موضوع پیمان، مشمول بیمه موضوع بند "ج" ماده (۲۱) این بخشنامه نیست یا میزان آن برای جبران خسارت‌های کافی نباشد، جبران خسارت به عهده کارفرما است.

۳) جبران خسارت‌های وارد شده به ساختمان‌ها و تاسیسات موقت، ماشین‌آلات و ابزار و وسایل پیمانکار، با توجه به بند "د" ماده (۲۱) این بخشنامه به عهده پیمانکار است.

منظور از جبران خسارت‌های یاد شده در بندهای (ب - ۱) و (ب - ۲)، اعاده کارها به صورت پیش از وقوع حادثه است.

پس از رفع وضعیت قهری، اگر کارفرما اعاده کارها را به حالت پیش از وقوع حادثه لازم و میسر بداند، پیمانکار مکلف است که اجرای کارها را بی‌درنگ آغاز کند. در این صورت، تمدید مدت مناسبی برای اعاده کارها به وضع اول، از سوی پیمانکار پیشنهاد می‌شود که پس از رسیدگی و تأیید مهندس مشاور و تصویب کارفرما، به پیمانکار ابلاغ می‌شود.

ج) اگر کارفرما ادامه کارها به وضع اولیه را ضروری تشخیص ندهد، یا اگر وضعیت قهری بیش از شش ماه ادامه یابد، بدون رعایت بند "د" ماده (۴۸) این بخشنامه، طبق ماده (۴۸) این بخشنامه، به پیمان خاتمه می‌دهد.

کارفرما هزینه توقف کار پیمانکار را برای مدت مازاد بر یک ماه اول، طبق بندهای "ب" و "ج" ماده (۴۹) این بخشنامه پرداخت می‌کند.

• **فصل (۱۹) "قرارداد همسان طرح و ساخت، مجموعه ضوابط اجرایی روش طرح و ساخت (EPC غیرصنعتی)"، شماره ۱۰۱/۸۵۴۲۸ مورخ ۱۳۸۴/۰۵/۱۵ سازمان برنامه و بودجه کشور:**

فصل ۱۹- حوادث غیرمترقبه (فورس ماژور):

۱۹-۱- تعریف فورس ماژور: «فورس ماژور» در این فصل، عبارت است از رویداد یا وضعیت استثنایی که: الف) از کنترل یک طرف بیرون باشد، ب) طرف مربوط، به گونه‌ای منطقی نمی‌توانسته پیش از وارد شدن به پیمان، ملاحظاتی را برای مقابله با این رویداد یا وضعیت منظور کند، پ) در صورت بروز، آن طرف به طور منطقی قادر به جلوگیری از آن، یا غلبه بر آن نباشد، و ت) به گونه‌ای اساسی، قابل انتساب به طرف دیگر نیست. فورس ماژور، ممکن است شامل رویدادها یا وضعیت‌های استثنایی دیگری باشد که در زیر فهرست شده، اما محدود به این موارد نیست:

۱- جنگ، درگیری‌های خصومت‌آمیز (اعم از این که جنگ اعلام شده یا نشده باشد)، اشغال، اقدام دشمنان خارجی،

۲- شورش، تروریسم، انقلاب، قیام، کودتای نظامی، یا غصب قدرت، یا جنگ داخلی،

۳- آشوب، بلوا، هرج و مرج، اعتصاب، یا محاصره به وسیله افرادی به غیر از کارکنان پیمانکار و دیگر به کار گمارده‌شدگان پیمانکار و پیمانکاران دست دوم،

۴- مهمات جنگی، مواد منفجره، پرتوهای یونیزه کننده، یا آلودگی به وسیله پرتوهای رادیواکتیو، به استثنای مواردی که مربوط به استفاده پیمانکار از اینگونه مهمات جنگی، مواد منفجره یا پرتوهای رادیواکتیو است، و

۵- نیروهای طبیعت مانند زلزله، گردباد، طوفان، یا فعالیت آتشفشانی.

۱۹-۲- اخطار فورس ماژور: اگر یکی از دو طرف به دلیل فورس ماژور از انجام تعهدهایی که طبق پیمان دارد باز بماند، باید رویداد یا وضعیتی که فورس ماژور را تشکیل داده است، به طرف دیگر اعلام کند و ضمن آن تعهدها و عملیاتی را که انجام آنها به علت فورس ماژور با مانع مواجه شده یا خواهد شد، مشخص نماید. این اعلام، باید ظرف ۱۴ روز پس از این که طرف مربوط از رویداد یا وضعیتی منجر به فورس ماژور آگاه شده یا باید آگاه می‌شده، داده شود. طرف یادشده، پس از ارسال این اعلام تا زمانی که شرایط فورس ماژور مانع انجام تعهدهایش می‌شود، از انجام این تعهدها معاف است. بدون توجه به دیگر شرایط درج شده در این فصل، فورس ماژور، بر تعهدهایی که هر طرف نسبت به پرداخت‌های مورد تعهد به طرف دیگر طبق پیمان، دارد کاربرد ندارد.

۱۹-۳- وظیفه به حداقل رساندن تأخیر: هر طرف، باید همیشه همه اقدام‌های مقتضی و معقول را برای به حداقل رساندن تأخیرهای ناشی از فورس ماژور، در انجام پیمان، معمول دارد. هر طرف، پس از متوقف شدن اثر فورس ماژور بر وی، باید مراتب را به طرف دیگر اعلام کند.

۱۹-۴- پیامدهای فورس ماژور: اگر پیمانکار از انجام تعهدهایش نسبت به پیمان، به دلیل فورس ماژور بازمانده و مراتب را پیشتر طبق ماده (۱۹-۲) این بخشنامه اعلام کند، و دچار تأخیر و یا متحمل هزینه‌ای ناشی از فورس ماژور شده باشد، طبق ماده (۲۰-۱) این بخشنامه محق خواهد بود به: الف) تمدید مدتی به ازای چنین تاخیری، اگر تکمیل به تأخیر افتاده، یا خواهد افتاد، طبق ماده (۸-۴) این بخشنامه، و ب) دریافت هزینه‌های متحمل شده، اگر رویداد یا وضعیت، به نوعی است که در بندهای ۱ تا ۴ ماده (۱۹-۱) این بخشنامه تعریف شده، و در مورد بندهای ۲ تا ۴ ماده یادشده، به شرط آن که در کشور روی داده باشد.

پس از دریافت این اخطار، مهندس مشاور باید طبق ماده (۳-۵) این بخشنامه، در این موارد اقدام کند.

۱۹-۵- تأثیر فورس ماژور بر پیمانکار دست دوم: اگر هر پیمانکار دست دوم، طبق هر قرارداد یا موافقتنامه‌ای که مربوط به کارها باشد، محق به دریافت کمکی در وضعیت فورس ماژور اضافه، یا گسترده تر از شرایط مشخص شده در این فصل باشد، این شرایط اضافه یا گسترده تر در فورس ماژور، بهانه‌ای برای عمل نکردن پیمانکار، یا ایجاد حقی برای کمک به وی نخواهد بود.

۱۹-۶- فسخ اختیاری، پرداخت، و آزادسازی: اگر به علت فورس ماژور، اجرای عموم کارها برای دوره پیوسته ۱۲۶ روزه‌ای یا برای دوره‌های متعدد ناپیوسته‌ای، برای همان علت، که جمع آن‌ها ۲۱۰ روز باشد، ممکن نبوده، و در همه موارد، طبق ماده (۱۹-۲) این بخشنامه، اخطار صادر شده باشد هر یک از دو طرف، می‌تواند به طرف دیگر اعلام فسخ پیمان کند. در صورت وقوع این امر، ۷ روز پس از صدور اخطار، فسخ نافذ خواهد بود و پیمانکار باید طبق ماده (۱۶-۳) این بخشنامه، اقدام نماید. در صورت فسخ به ترتیب یاد شده، مهندس مشاور باید بهای کارهای انجام شده را تعیین کرده، گواهی پرداخت شامل موارد زیر را، برای تصویب کارفرما صادر کند:

الف) مبالغ قابل پرداخت بابت هر کار انجام شده‌ای که بهای آن در پیمان تعیین شده است؛ ب) هزینه تجهیزات و مصالحی که برای کارها، به‌وسیله پیمانکار سفارش داده شده و به پیمانکار تحویل داده شده، یا پیمانکار متعهد به تحویل گرفتن

آن‌ها باشد؛ پس از پرداخت هزینه به‌وسیله کارفرما، این تجهیزات و مصالح به مالکیت کارفرما در آمده و پیمانکار باید آن‌ها را به همان صورت، در اختیار کارفرما قرار دهد. مخاطره‌های احتمالی، نیز بعد از در اختیار گذاشته شدن متوجه کارفرما خواهد بود؛ پ) هر هزینه یا تعهد معقولی که پیمانکار در جهت تلاش برای تکمیل کارها، متحمل شده است؛ ت) هزینه برچیدن کارهای موقت و انتقال ماشین‌آلات پیمانکار از کارگاه، و بازگرداندن آن‌ها به محل مورد نظر پیمانکار در کشور خودش (یا به مقصد دیگری که هزینه بیشتری در بر نداشته باشد)؛ و

ث) هزینه بازگرداندن کارمندان پیمانکار و کارگرانی که در تاریخ فسخ پیمان، تمام‌وقت در ارتباط با کارها استخدام بوده باشند، به موطن خودشان.

۱۹-۷- معافیت از انجام کار طبق قانون: بدون توجه به هر شرط دیگر تعیین شده در این ماده، اگر رویداد یا وضعیتی بیرون از کنترل دو طرف (از جمله موارد فورس ماژور، اما نه محدود به آن‌ها) پیش آید که ادامه انجام تعهدهای مربوط به پیمان را، برای یک یا هر دو طرف غیرممکن یا غیرقانونی کند، یا طبق قانون حاکم بر پیمان، طرفی را محق به معافیت از انجام تعهدهای خود در پیمان نماید، آنگاه هر یک از دو طرف، می‌تواند به طرف دیگر اعلامیه‌ای در مورد چنین رویداد یا وضعیتی بدهد، و در این صورت: الف) هر دو طرف، بدون وارد شدن خدشه‌ای به حقوق هر یک از ایشان نسبت به هر نقض قبلی پیمان، از انجام کار بیشتر معاف خواهد شد، و ب) مبلغ قابل پرداخت به پیمانکار از سوی کارفرما، همان مبلغ قابل پرداخت طبق ماده (۱۹-۶) این بخشنامه خواهد بود، که اگر پیمان طبق ماده (۱۹-۶) فسخ می‌شد.

- ماده (۷۳) "موافقت‌نامه، شرایط عمومی، شرایط خصوصی و پیوست‌های پیمان‌های EPC برای کارهای صنعتی"، شماره ۱۴۰۳/۳۷۰۳۰۹ مورخ ۱۴۰۳/۷/۲۸ سازمان برنامه‌و بودجه کشور:

ماده ۷۳- وقوع حوادث قهری و شرایط تنگنا:

۷۳-۱- حوادث قهری: حوادث قهری در پیمان، بروز هرگونه شرایط غیر قابل پیش‌بینی، غیرقابل اجتناب، غیرقابل رفع و غیرقابل کنترل است که خارج از اختیار و اراده کارفرما و یا پیمانکار بوده، وقوع آن ناشی از فعل یا ترک فعل طرفین پیمان نبوده و به‌طور مستقل بر پیمان تأثیر مستقیم و مؤثر داشته باشد به نحوی که مانع انجام هر یک یا تمام تعهدات پیمان به‌صورت کلی یا جزئی گردد و طرف متأثر از حوادث قهری، به‌طور منطقی نمی‌توانسته از این حادثه یا پیامدهای آن ممانعت به عمل آورد.

۷۳-۱-۱- حوادث قهری از جمله، شامل موارد زیر است، بی‌آنکه محدود به آن‌ها باشد:

۷۳-۱-۱-۱- جنگ، اعم از اعلام‌شده یا نشده و یا اشغال به وسیله بیگانگان؛

۷۳-۱-۱-۲- شورش، انقلاب، کودتای نظامی یا جنگ داخلی؛

۷۳-۱-۱-۳- تشعشعات هسته‌ای، یا نشت سایر مواد رادیواکتیو و سمی؛

۷۳-۱-۱-۴- اعتصاب‌های کارگری، به‌استثنای مواردی که تنها محدود به کارکنان پیمانکار باشد؛

۷۳-۱-۱-۵- شیوع بیماری‌های واگیردار؛

۷۳-۱-۱-۶- زلزله، سیل، سونامی و طغیان (با توجه به آمارهای موجود و به‌رغم پیش‌بینی تمهیدات لازم از سوی پیمانکار به تناسب اطلاعات موجود)، آتش‌سوزی‌های غیرقابل کنترل.

۷۳-۱-۲- عدم یا تأخیر در انجام تعهدات قراردادی توسط هر یک از طرفین پیمان به علت بروز حوادث قهری، به‌منزله قصور یا نقض پیمان تلقی نمی‌شود. همچنین هیچ‌یک از طرفین پیمان، مسئول خسارت‌ها و ضرر و زیان‌هایی که در نتیجه عدم اجرا و یا تأخیر در اجرای تعهدات خود ناشی از حوادث قهری به طرف مقابل وارد شده است، نخواهد بود.

۷۳-۱-۳- هرگاه بنا بر تشخیص هر یک از طرفین پیمان، شرایط قهری پیش آمده باشد، که باعث وقفه و عدم امکان اجرای تعهدات قراردادی از سوی وی شود، باید حداکثر ظرف ۲۴ (بیست‌و‌چهار) ساعت مراتب را به طرف دیگر اطلاع دهد. وقوع حوادث قهری زمانی محرز خواهد بود که موضوع به تأیید طرفین پیمان رسیده باشد. در موارد اختلافی، موضوع به کمیته دائمی پیشگیری و رسیدگی به اختلاف، مطابق بند (۷۵-۱) ارجاع می‌شود.

۷۳-۱-۴- پیمانکار و کارفرما موظف‌اند حداکثر کوشش خود را برای اتمام کارهایی که در شرایط قهری رها کردن آن‌ها منجر به زیان جدی به آن‌ها می‌شود و همچنین بخش‌هایی از کار را که در شرایط قهری قرار ندارد، به کار بندند و سایر اقدام‌های لازم را برای انتقال مصالح و تجهیزات نصب نشده و ماشین‌آلات و ابزارآلات به محل‌های مطمئن و ایمن، معمول دارند. کارفرما نیز باید تمام امکانات موجود خود را در حد متعارف برای تسریع در این امر، در اختیار پیمانکار قرار دهد. در صورتی که پیمانکار در اجرای مفاد این کارها متحمل هزینه‌های اضافی شود، هزینه‌های مربوط با ارائه اسناد مثبت پس از تأیید کارفرما، پرداخت می‌شود.

۷۳-۱-۵- در مورد خسارت‌های وارده به کارها و اموال موضوع پیمان در نتیجه بروز حوادث قهری، به ترتیب زیر عمل می‌شود:

۷۳-۱-۵-۱- هرگاه خسارت وارده به کارهای موضوع پیمان، مشمول بیمه موضوع ماده (۱۵) باشد، جبران خسارت‌های وارده به کارفرما و همچنین هزینه کارهای انجام‌شده به وسیله پیمانکار که بهای آن‌ها پرداخت نشده است، از محل بیمه تأمین می‌شود.

۷۳-۱-۵-۲- هرگاه خسارت وارده به کارهای موضوع پیمان، مشمول بیمه نبوده و یا میزان آن برای جبران خسارت وارده کافی نباشد، جبران خسارت به عهده کارفرماست، مشروط بر آنکه پیمانکار تعهدات خود را در مورد تهیه بیمه‌نامه‌ها، به ترتیب درج‌شده در مواد (۱۵) و (۱۶) شرایط عمومی پیمان، انجام داده باشد.

۷۳-۱-۶- جبران خسارت وارده به ماشین‌آلات و ابزارآلات پیمانکار و یا در اجاره وی، به عهده پیمانکار است.

۷۳-۱-۷- پس از رفع حوادث قهری، پیمانکار مکلف است با ابلاغ کارفرما، اجرای کارها را در تاریخ مشخص شده در ابلاغیه آغاز کند. در این صورت، مدت پیمان مطابق بند (۶۴-۱) این بخشنامه تمدید می‌شود. هرگاه حوادث قهری بیش از ۱۸۲ (صد و هشتاد و دو) روز ادامه یابد، در آن صورت طرفین پیمان می‌توانند پیمان را مطابق ماده (۷۰) این بخشنامه خاتمه دهند.

۷۳-۲- شرایط تنگنا: منظور از شرایط تنگنا در پیمان، شرایط غیرقابل پیش‌بینی، غیرقابل اجتناب، غیرقابل کنترل و خارج از اختیار و اراده کارفرما و پیمانکار است به نحوی که قبل از وقوع شرایط تنگنا متعهد به‌طور منطقی نمی‌توانست از وقوع

این شرایط یا پیامدهای آن ممانعت به عمل آورد. با وقوع شرایط تنگنا ادامه اجرای تعهدات قراردادی بدون آنکه غیرممکن شود به نحو فوق‌العاده‌ای پرهزینه و یا دشوار می‌گردد.

۷۳-۲-۱- هرگاه بنا بر تشخیص پیمانکار شرایط تنگنا پیش‌آمده باشد و این شرایط روند اجرای پروژه را دشوار و کند نموده باشد، وی می‌تواند مطابق بند (۶۴-۱) این بخشنامه درخواست تمدید مدت پیمان را به کارفرما ارائه نماید.

۷۳-۲-۲- در صورت تأیید وقوع شرایط تنگنا توسط کارفرما و عدم وجود قانون، مقررات و ضوابط برای خاتمه پیمان یا تجدیدنظر در پیمان، پیمانکار می‌تواند مطابق ماده (۷۱) این بخشنامه، پیمان را خاتمه دهد. در این صورت پیمانکار حقی مازاد بر مفاد مندرج در اسناد پیمان نخواهد داشت.

• ماده (۷۳) "موافقت‌نامه، شرایط عمومی، شرایط خصوصی و پیوست‌های پیمان‌های PC برای کارهای صنعتی"، شماره ۱۴۰۳/۲۶۴۵۰۴ مورخ ۱۴۰۳/۶/۵ سازمان برنامه و بودجه کشور:

ماده ۷۳ - وقوع حوادث قهری و شرایط تنگنا:

۷۳-۱- حوادث قهری: حوادث قهری در پیمان، بروز هرگونه شرایط غیرقابل پیش‌بینی، غیرقابل اجتناب، غیرقابل رفع و غیرقابل کنترل است که خارج از اختیار و اراده کارفرما و یا پیمانکار بوده، وقوع آن ناشی از فعل یا ترک فعل طرفین پیمان نبوده و به‌طور مستقل بر پیمان تأثیر مستقیم و مؤثر داشته باشد به نحوی که مانع انجام هر یک یا تمام تعهدات پیمان به‌صورت کلی یا جزئی گردد و طرف متأثر از حوادث قهری، به‌طور منطقی نمی‌توانسته از این حادثه یا پیامدهای آن ممانعت به عمل آورد.

۷۳-۱-۱- حوادث قهری از جمله، شامل موارد زیر است، بی‌آنکه محدود به آن‌ها باشد:

۷۳-۱-۱-۱- جنگ، اعم از اعلام‌شده یا نشده و یا اشغال به‌وسیله بیگانگان؛

۷۳-۱-۱-۲- شورش، انقلاب، کودتای نظامی یا جنگ داخلی؛

۷۳-۱-۱-۳- تشعشعات هسته‌ای، یا نشت سایر مواد رادیواکتیو و سمی؛

۷۳-۱-۱-۴- اعتصاب‌های کارگری، به‌استثنای مواردی که تنها محدود به کارکنان پیمانکار باشد؛

۷۳-۱-۱-۵- شیوع بیماری‌های واگیردار؛

۷۳-۱-۱-۶- زلزله، سیل، سونامی و طغیان (با توجه به آمارهای موجود و به‌رغم پیش‌بینی تمهیدات لازم از سوی پیمانکار به تناسب اطلاعات موجود)، آتش‌سوزی‌های غیرقابل کنترل.

۷۳-۱-۲- عدم یا تأخیر در انجام تعهدات قراردادی توسط هر یک از طرفین پیمان به علت بروز حوادث قهری، به‌منزله قصور یا نقض پیمان تلقی نمی‌شود. همچنین هیچ‌یک از طرفین پیمان، مسئول خسارت‌ها و ضرر و زیان‌هایی که در نتیجه عدم اجرا و یا تأخیر در اجرای تعهدات خود ناشی از حوادث قهری به طرف مقابل وارد شده است، نخواهد بود.

۷۳-۱-۳- هرگاه بنا بر تشخیص هر یک از طرفین پیمان، شرایط قهری پیش آمده باشد که باعث وقفه و عدم امکان اجرای تعهدات قراردادی از سوی وی شود، باید حداکثر ظرف ۲۴ (بیست و چهار) ساعت مراتب را به طرف دیگر اطلاع دهد. وقوع حوادث قهری زمانی محرز خواهد بود که موضوع به تأیید طرفین پیمان رسیده باشد. در موارد اختلافی، موضوع به کمیته دائمی پیشگیری و رسیدگی به اختلاف، مطابق بند (۷۵-۱) ارجاع می‌شود.

۷۳-۱-۴- پیمانکار و کارفرما موظف‌اند حداکثر کوشش خود را برای اتمام کارهایی که در شرایط قهری رها کردن آن‌ها منجر به زیان جدی به آن‌ها می‌شود و همچنین بخش‌هایی از کار را که در شرایط قهری قرار ندارد، به کار بندند و سایر اقدام‌های لازم را برای انتقال مصالح و تجهیزات نصب نشده و ماشین‌آلات و ابزارآلات به محل‌های مطمئن و ایمن، معمول دارند. کارفرما نیز باید تمام امکانات موجود خود را در حد متعارف برای تسریع در این امر، در اختیار پیمانکار قرار دهد. در صورتی که پیمانکار در اجرای مفاد این کارها متحمل هزینه‌های اضافی شود، هزینه‌های مربوط با ارائه اسناد مثبته پس از تأیید کارفرما، پرداخت می‌شود.

۷۳-۱-۵- در مورد خسارت‌های وارده به کارها و اموال موضوع پیمان در نتیجه بروز حوادث قهری، به ترتیب زیر عمل می‌شود.

۷۳-۱-۵-۱- هرگاه خسارت وارده به کارهای موضوع پیمان، مشمول بیمه موضوع ماده (۱۵) باشد، جبران خسارت‌های وارده به کارفرما و همچنین هزینه کارهای انجام شده به وسیله پیمانکار که بهای آن‌ها پرداخت نشده است، از محل بیمه تأمین می‌شود.

۷۳-۱-۵-۲- هرگاه خسارت وارده به کارهای موضوع پیمان، مشمول بیمه نبوده و یا میزان آن برای جبران خسارت وارده کافی نباشد، جبران خسارت به عهده کارفرماست، مشروط بر آنکه پیمانکار تعهدات خود را در مورد تهیه بیمه‌نامه‌ها، به ترتیب درج شده در مواد (۱۵) و (۱۶) شرایط عمومی پیمان، انجام داده باشد.

۷۳-۱-۶- جبران خسارت وارده به ماشین‌آلات و ابزارآلات پیمانکار و یا در اجاره وی، به عهده پیمانکار است.

۷۳-۱-۷- پس از رفع حوادث قهری، پیمانکار مکلف است با ابلاغ کارفرما، اجرای کارها را در تاریخ مشخص شده در ابلاغیه آغاز کند. در این صورت، مدت پیمان مطابق بند (۶۴-۱) تمدید می‌شود. هرگاه حوادث قهری بیش از ۱۸۲ (صد و هشتاد و دو) روز ادامه یابد، در آن صورت طرفین پیمان می‌توانند پیمان را مطابق ماده (۷۱) خاتمه دهند.

۷۳-۲- شرایط تنگنا: منظور از شرایط تنگنا در پیمان، شرایط غیرقابل پیش‌بینی، غیرقابل اجتناب، غیرقابل کنترل و خارج از اختیار و اراده کارفرما و پیمانکار است به نحوی که قبل از وقوع شرایط تنگنا متعهد به‌طور منطقی نمی‌توانست از وقوع این شرایط یا پیامدهای آن ممانعت به عمل آورد. با وقوع شرایط تنگنا ادامه اجرای تعهدات قراردادی بدون آنکه غیرممکن شود به نحو فوق‌العاده‌ای پرهزینه و یا دشوار می‌گردد.

۷۳-۲-۱- هرگاه بنا بر تشخیص پیمانکار شرایط تنگنا پیش آمده باشد و این شرایط روند اجرای پروژه را دشوار و کند نموده باشد، وی می‌تواند مطابق بند (۶۴-۱) درخواست تمدید مدت پیمان را به کارفرما ارائه نماید.

۷۳-۲-۲- در صورت تأیید وقوع شرایط تنگنا توسط کارفرما و عدم وجود قانون، مقررات و ضوابط برای خاتمه پیمان یا تجدیدنظر در پیمان، پیمانکار می‌تواند مطابق ماده (۷۱) پیمان را خاتمه دهد. در این صورت پیمانکار حقی مازاد بر مفاد مندرج در اسناد پیمان نخواهد داشت.

(۲-۲) ظرفیت‌های قانونی در خصوص خدمات مشاوره

- ماده (۲۷) شرایط عمومی "موافقت‌نامه و شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مشاوره پژوهشی"، شماره ۱۰۵/۵۴-۱۶۷۰/۲۷۵۳ مورخ ۱۳۷۹/۰۵/۲۴ سازمان برنامه‌وبودجه کشور:

ماده ۲۷- حوادث قهری: در موارد وقوع حوادث قهری و بروز شرایط اضطراری، مانند جنگ اعلام‌شده یا نشده، انقلاب‌ها و اعتصاب‌های عمومی، شیوع بیماری‌های واگیردار، زلزله، سیل و طغیان‌های غیرعادی و خشک‌سالی‌های بی‌سابقه و همچنین آتش‌سوزی‌های دامنه‌دار، طوفان و حوادث مشابه که ناشی از کار مهندس مشاور نباشد، به ترتیب زیر عمل خواهد شد:

۲۷-۱- هرگاه بروز شرایط اضطراری، انجام قرارداد حاضر را برای یکی از دو طرف غیرممکن سازد، می‌تواند پایان قرارداد را به طرف دیگر اعلام کند.

۲۷-۲- هرگاه شرایط اضطراری گذرا باشد و ادامه قرارداد حاضر به‌طور موقت امکان‌پذیر نباشد، طبق ماده تعلیق این بخشنامه، عمل می‌شود.

- ماده (۵۱) شرایط عمومی "موافقت‌نامه و شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مدیریت طرح"، شماره ۱۰۵/۵۴-۷۳۵/۲۰۱ مورخ ۱۳۸۰/۱/۲۸ سازمان برنامه‌وبودجه کشور:

ماده ۵۱- حوادث قهری: در موارد وقوع حوادث قهری و بروز شرایط اضطراری مانند جنگ اعلام‌شده یا نشده، انقلاب‌ها و اعتصاب‌های عمومی، شیوع بیماری‌های واگیردار، زلزله، سیل و طغیان‌های غیرعادی، خشک‌سالی بی‌سابقه و همچنین آتش‌سوزی‌های دامنه‌دار، طوفان و حوادث مشابه که ناشی از کار مدیر طرح نباشد، به ترتیب زیر عمل می‌شود:

۵۱-۱- هرگاه بروز شرایط اضطراری، انجام قرارداد حاضر را برای یکی از دو طرف غیرممکن سازد، می‌تواند پایان قرارداد را به طرف دیگر اعلام کند.

۵۱-۲- هرگاه شرایط اضطراری گذرا باشد و ادامه قرارداد حاضر به‌طور موقت امکان‌پذیر نباشد، طبق ماده تعلیق، عمل می‌شود.

- ماده (۲۸) شرایط عمومی "موافقت‌نامه و شرایط عمومی قراردادهای خدمات نقشه‌برداری"، شماره ۱۰۱/۱۲۰۷۵۷ مورخ ۱۳۸۱/۰۷/۰۶ سازمان برنامه‌وبودجه کشور:

ماده ۲۸- حوادث قهری: در شرایط وقوع حوادث قهری و بروز شرایط اضطراری، مانند جنگ اعلام‌شده یا نشده، انقلاب‌ها و اعتصاب‌های عمومی، شیوع بیماری‌های واگیردار، زلزله، سیل و طغیان‌های غیرعادی، خشک‌سالی‌های بی‌سابقه و همچنین آتش‌سوزی‌های دامنه‌دار، طوفان و حوادث مشابه که ناشی از کار مهندس مشاور نباشد، به ترتیب زیر عمل خواهد شد:

۲۸-۱- هرگاه بروز شرایط اضطراری، انجام قرارداد حاضر را برای یکی از دو طرف غیرممکن سازد، می‌تواند پایان قرارداد را مطابق ماده (۲۲) این قرارداد به طرف دیگر اعلام کند.

۲۸-۲- هرگاه شرایط اضطراری گذرا باشد و ادامه قرارداد حاضر به‌طور موقت امکان‌پذیر نباشد، مطابق ماده (۲۱) این بخشنامه، عمل می‌شود.

- ماده (۲۸) شرایط عمومی "موافقت‌نامه و شرایط عمومی خدمات مشاوره ژئوتکنیک و مقاومت مصالح"، شماره ۱۰۱/۱۰۷۷۲۶ مورخ ۱۳۸۲/۰۶/۰۸ سازمان برنامه‌وبودجه کشور:

ماده ۲۸- حوادث قهری: در شرایط وقوع حوادث قهری و بروز شرایط اضطراری، مانند جنگ اعلام‌شده یا نشده، انقلاب‌ها و اعتصاب‌های عمومی، شیوع بیماری‌های واگیردار، زلزله، سیل و طغیان‌های غیرعادی، خشک‌سالی‌های بی‌سابقه و همچنین آتش‌سوزی‌های دامنه‌دار، طوفان و حوادث مشابه که ناشی از کار مهندس مشاور نباشد، به ترتیب زیر عمل خواهد شد:

۲۸-۱- هرگاه بروز شرایط اضطراری، انجام قرارداد حاضر را برای یکی از دو طرف غیرممکن سازد، می‌تواند خاتمه قرارداد را به طرف دیگر اعلام کند.

۲۸-۲- هرگاه شرایط اضطراری گذرا باشد و ادامه قرارداد حاضر به‌طور موقت امکان‌پذیر نباشد، مطابق ماده تعلیق این بخشنامه، عمل می‌شود.

- ماده (۲۸) شرایط عمومی " موافقت‌نامه و شرایط عمومی خدمات آزمایشگاه مستقر در کارگاه و کنترل موردی"، شماره ۱۰۰/۱۵۱۹۷۶ مورخ ۱۳۸۶/۱۲/۰۸ سازمان برنامه‌وبودجه کشور:

ماده ۲۸- حوادث قهری: در موارد وقوع حوادث قهری و بروز شرایط اضطراری، مانند جنگ اعلام‌شده یا نشده، انقلاب‌ها و اعتصاب‌های عمومی، شیوع بیماری‌های واگیردار، زلزله، سیل و طغیان‌های غیرعادی، خشک‌سالی‌های بی‌سابقه و همچنین آتش‌سوزی‌های دامنه‌دار، طوفان و حوادث مشابه که ناشی از کار مهندس مشاور نباشد، به ترتیب زیر عمل خواهد شد:

۲۸-۱- هرگاه بروز شرایط اضطراری، انجام قرارداد حاضر را برای یکی از دو طرف غیرممکن سازد، می‌تواند خاتمه قرارداد را به طرف دیگر اعلام کند.

۲۸-۲- هرگاه شرایط اضطراری گذرا باشد و ادامه قرارداد حاضر به‌طور موقت امکان‌پذیر نباشد، مطابق ماده تعلیق این بخشنامه، عمل می‌شود.

- ماده (۲۵) شرایط عمومی "موافقت‌نامه و شرایط عمومی قراردادهای مشاوره‌ای مهندسی ارزش، پیوست شماره (۲)"، شماره ۹۷/۳۵۷۸۴۳ مورخ ۱۳۹۷/۰۷/۱۱ سازمان برنامه‌وبودجه کشور:

ماده ۲۵- حوادث قهری: در شرایط وقوع حوادث قهری و بروز شرایط اضطراری مانند جنگ اعلام‌شده یا نشده، انقلاب‌ها و اعتصاب‌های عمومی، شیوع بیماری‌های واگیردار، زلزله، سیل و طغیان‌های غیرعادی، آتش‌سوزی‌های دامنه‌دار، طوفان و حوادث مشابه؛ به ترتیب زیر عمل خواهد شد:

۲۵-۱- در صورت گذرا بودن شرایط (حداکثر تداوم ۵۰ درصد مدت قرارداد) مدت قرارداد تمدید شده ولی مشمول محدودیت ماده (۱۷) این بخشنامه نیست.

۲۵-۲- در صورت تداوم بیش از ۵۰ درصد مدت قرارداد مطابق ماده (۱۹-۳) این بخشنامه عمل خواهد شد.

- ماده (۲۸) شرایط عمومی "موافقت نامه و شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات فناوری اطلاعات"، شماره ۱۴۰۰/۲۱۳۶۴۱ مورخ ۱۴۰۰/۰۵/۱۰ سازمان برنامه و بودجه کشور:

ماده ۲۸- حوادث قهری: در موارد وقوع حوادث قهری و بروز شرایط اضطراری، مانند جنگ اعلام شده یا نشده، انقلابها و اعتصابهای عمومی، شیوع بیماریهای واگیردار، زلزله، سیل و طغیانهای غیرعادی، خشکسالیهای بی سابقه و همچنین آتشسوزیهای دامنه دار، طوفان و حوادث مشابه، به ترتیب زیر عمل خواهد شد:

۲۸-۱- هرگاه بروز شرایط اضطراری، انجام قرارداد حاضر را برای یکی از دو طرف غیرممکن سازد، می تواند خاتمه دادن به قرارداد را درخواست نماید.

۲۸-۲- هرگاه شرایط اضطراری گذرا باشد و ادامه قرارداد حاضر به طور موقت امکان پذیر نباشد، مطابق ماده تعلیق این بخشنامه، عمل می شود.

- ماده (۲۸) شرایط عمومی "موافقت نامه و شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مشاوره"، شماره ۱۴۰۱/۴۷۶۶۴۵ مورخ ۱۴۰۱/۰۹/۰۷ سازمان برنامه و بودجه کشور:

ماده ۲۸- حوادث قهری: در موارد وقوع حوادث قهری و بروز شرایط اضطراری، مانند جنگ اعلام شده یا نشده، انقلابها و اعتصابهای عمومی، شیوع بیماریهای واگیردار، زلزله، سیل و طغیانهای غیرعادی، خشکسالیهای بی سابقه و همچنین آتشسوزیهای دامنه دار، طوفان و حوادث مشابه که خارج از کنترل طرفین قرارداد باشد، به ترتیب زیر عمل خواهد شد:

۲۸-۱- هرگاه بروز شرایط اضطراری انجام قرارداد حاضر را برای یکی از دو طرف غیرممکن سازد، هر یک از طرفین قرارداد می توانند طبق مفاد ماده (۲۲) این بخشنامه عمل کنند.

۲۸-۲- هرگاه شرایط اضطراری گذرا باشد و ادامه قرارداد حاضر به طور موقت امکان پذیر نباشد مطابق ماده تعلیق، عمل می شود.

تبصره: وجود شرایط اضطراری با توافق طرفین تعیین و تأیید می شود.

۳. ظرفیت های قانونی عمومی

- ماده (۷۸) "قانون محاسبات عمومی کشور"، مصوب ۱۳۶۶:

ماده ۷۸- در مورد مخارج مربوط به حوادث مهم و ناگهانی مملکتی از قبیل جنگ، آتشسوزی، زلزله، سیل، بیماریهای همه گیر و بیماریهای مربوط به حوادث فوق، حصر اقتصادی و همچنین موارد مشابه که به فرمان رهبر یا شورای رهبری به عنوان ضرورت های اسلامی و یا مملکتی اعلام گردد، رعایت مقررات این قانون الزامی نیست و تابع (قانون نحوه هزینه

کردن اعتباراتی که به موجب قانون از شمول قانون محاسبات عمومی و سایر مقررات عمومی دولت مستثنی هستند)، می‌باشد. گزارش امر باید در اولین جلسه مجلس شورای اسلامی توسط نخست‌وزیر تقدیم گردد.

• تبصره "۴" ماده (۹۵) "قانون محاسبات عمومی کشور"، مصوب ۱۳۶۶:

تبصره ۴- در موارد اضطراری نظیر سیل و آتش‌سوزی در صورتی که به تشخیص هیأتی مرکب از نماینده مجلس شورای اسلامی و وزارت امور اقتصادی و دارایی و دیوان محاسبات کشور دسترسی به اصل مدارک جهت انضمام به اسناد و صورتحساب‌های ماهانه میسر نباشد، ذی‌حساب مربوط می‌تواند نسخ دیگر و یا تصویر مدارک را به جای مدارک اصلی به اسناد صورتحساب‌ها ضمیمه نماید موارد شمول و نحوه اجرای این تبصره مشترکاً توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی و دیوان محاسبات کشور تهیه و به مورد اجرا گذارده خواهد شد.

• ماده (۱۵) "قانون کار"، مصوب ۱۳۶۹:

ماده ۱۵- در موردی که به واسطه قوه قهریه و یا بروز حوادث غیرقابل پیش‌بینی که وقوع آن، از اراده طرفین خارج است، تمام یا قسمتی از کارگاه تعطیل شود و انجام تعهدات کارگر یا کارفرما به‌طور موقت غیرممکن گردد، قراردادهای کار با کارگران تمام یا آن قسمت از کارگاه که تعطیل می‌شود به حال تعلیق درمی‌آید. تشخیص موارد فوق با وزارت کار و امور اجتماعی است.

• ماده (۱۳) "قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی"، مصوب ۱۳۹۸:

ماده ۱۳- کلیه دستگاه‌های موضوع ماده (۲) این قانون که طرف قرارداد با پیمانکاران، مهندسان مشاور و سازندگان می‌باشند مکلفند مالیات، عوارض، حق بیمه و بیمه بیکاری مربوط به هر صورت وضعیت را ظرف مدت حداکثر دو ماه پس از دریافت صورت وضعیت پرداخت کنند در غیر این صورت دستگاه مذکور علاوه بر پرداخت اصل مالیات، عوارض، حق بیمه و بیمه بیکاری متعلق، جریمه‌های مربوط به آن را نیز پرداخت می‌کند.

• بندهای (۱)، (۳) و (۶) مصوبه ستاد تسهیل و رفع موانع تولید کشور، شماره ۷۴۲۶۲۶۶ مورخ ۱۴۰۴/۱۲/۲۷

۱- این مصوبه با تأکید بر تسری مفاد ابلاغیه بر پیمانکاران و مشاوران صلاحیت‌دار، به شرح ذیل مورد تصویب قرار گرفت:

۱-۱- واحد مشمول: پیمانکاران و مشاوران صلاحیت‌دار نظام فنی‌اجرایی کشور که منجر به توسعه زیربنای کشور می‌شوند و ماهیت تولیدی دارند و در حوادث اخیر جنگ رمضان دچار آسیب شده‌اند.

۱-۲- تشخیص واحدهای متأثر از جنگ رمضان از طریق تأمین دلیل و تصویب شورای تأمین استان و یا شهرستان انجام می‌شود.

۱-۳- مؤسسات اعتباری و صندوق‌های حمایتی تا استقرار ثبات و آرامش نسبی در کشور به جهت ادامه فعالیت واحدهای مشمول از هرگونه اقدام اجرائی، ثبتی، حقوقی، قضائی و اعمال هرگونه محدودیت نسبت به واحدهای مذکور جلوگیری به عمل آورند.

۳- در راستای حمایت از تولیدکنندگان داخلی، رونق و استمرار تولید، حفظ اشتغال پایدار، جلوگیری از رکود اقتصادی حاصل از جنگ ۱۲ روزه و جنگ رمضان اخیر مقرر شد:

۳-۱- وزارت امور اقتصادی و دارایی (سازمان امور مالیاتی کشور) موظف به صدور گواهی موقت با مدت اعتبار سه ماهه تبصره یک ماده (۱۸۶) قانون مالیات‌های مستقیم برای ادامه فعالیت واحدهای مشمول که فاقد بدهی مالیاتی در سال مالی منتهی به اسفند ۱۴۰۳ بوده، می‌باشد.

۳-۲- وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی (سازمان امور مالیاتی کشور)، تعاون، کار و رفاه اجتماعی (سازمان تأمین اجتماعی) مکلفند در صورت درخواست واحدهای مشمول که متأثر از جنگ رمضان بوده، نسبت به تعلیق و توقف کلیه اقدامات حقوقی، قضائی، ثبتی و اجرائی و محدودساز و همچنین جلوگیری از پیگیری پرونده‌های در جریان رسیدگی واحدهای مذکور در محاکم قضائی و شعبه قضائی تا پایان فروردین ماه سال ۱۴۰۵ اقدام نمایند.

۳-۳- وزارت امور اقتصادی و دارایی (سازمان امور مالیاتی کشور) وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی (سازمان تأمین اجتماعی) مکلف است با استفاده از ظرفیت‌های قانونی موجود نسبت به افزایش دوره تقسیم مالیات تکلیفی، (عملکرد، ارزش افزوده) و حق بیمه (سهم کارفرما و کارگر) با یک دوره تنفس ۳ ماهه و اقساط ۳۶ ماهه برای واحدهای مشمول متأثر از جنگ رمضان، اقدام نمایند. این بند نافی اختیارات کارگروه‌های تسهیل استان‌ها و ستاد تسهیل و رفع موانع تولید کشور برای اعمال مواد (۶۱) و (۶۲) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقاء نظام مالی کشور نمی‌باشد.

۳-۴- نظر به قسمت اخیر ماده (۳۶) قانون تأمین اجتماعی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی (سازمان تأمین اجتماعی) موظف است در صورت درخواست واحدهای مشمول (کارفرما) که متأثر از جنگ رمضان بوده، اعتبار پوشش بیمه تأمین اجتماعی کارگرانی که مشمول بیمه اجباری می‌باشند اما کارفرما امکان پرداخت حق بیمه را ندارد، تا پایان خردادماه سال ۱۴۰۵ تمدید نماید، ارائه خدمات توسط سازمان تأمین اجتماعی برای کارگران مورد اشاره در فهرست بیمه واحدهای مذکور، به هیچ‌عنوان نباید متوقف شود و می‌بایست به صورت مستمر ادامه یابد. کارفرما متعهد به پرداخت حق بیمه بر اساس ضوابط سازمان تأمین اجتماعی پس از مهلت یادشده می‌باشد.

۶- نظر به نیاز واحدهای مشمول به نقدینگی و با توجه به دورکار بودن دستگاه‌های اجرایی (کارفرما) مطابق بخشنامه سازمان امور اداری و استخدامی، موارد ذیل مورد تصویب قرار گرفت:

۶-۱- دستگاه‌های اجرایی که به‌عنوان کارفرمای واحدهای مشمول (پیمانکار) شناخته می‌شوند، موظفند پس از دریافت صورت وضعیت از پیمانکار، هفتاد درصد مبلغ صورت وضعیت ایصالی را به صورت علی الحساب به پیمانکار پرداخت نمایند. این مبالغ پس از رسیدگی صورت وضعیت و نهایی شدن آن، در حساب‌های فی مابین کارفرما و پیمانکار لحاظ می‌شود.

۶-۲- ضمانت‌های واحدهای مشمول نزد دستگاه‌های اجرایی که مهلت سررسید آن‌ها برای بازه زمانی (۱۴۰۴/۱۲/۰۹) لغایت (۱۴۰۵/۰۲/۳۱) می‌باشد، برای مدت ۳ ماه از تاریخ سررسید با هزینه واحد مشمول تمدید می‌شود. ضبط هرگونه ضمانت‌نامه به هر دلیل (مگر به موجب حکم و یا دستور مقام قضائی) در این بازه زمانی ممنوع می‌باشد.

۶-۳- پرداخت صورت وضعیت توسط دستگاه‌های اجرایی (کارفرما) به واحدهای مشمول (پیمانکاران) به صورت علی الحساب باید به گونه‌ای باشد که پرداخت حقوق و مزایای کارگران پیمانکاران اصلی و فرعی در اولویت قرار گیرد.